

JAZYK a STYL V KOMUNIKACI

AUTORSKÝ
KOLEKTIV

PRO GYMNÁZIA
A STŘEDNÍ
ODBORNÉ ŠKOLY

PRACOVNÍ
UČEBNICE

JAZYK A STYL V KOMUNIKACI

**PRACOVNÍ UČEBNICE ČESKÉHO
JAZYKA PRO GYMNÁZIA
A STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLY**

AUTORSKÝ KOLEKTIV

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO	5	Psaní přejatých slov	64
PRÁCE S UČEBNICÍ	6	Psaní velkých písmen	65
Koncept učebnice	6	Psaní interpunkce	67
Evaluační strana	6	OPAKOVÁNÍ	69
Struktura kapitol	7	4. SLOVO A JEHO VÝZNAM	71
UČENÍ A INFORMACE	9	OTÁZKY A CÍLE	71
1. UČENÍ A INFORMACE	11	VÝZNAM SLOVA	72
OTÁZKY A CÍLE	11	VÝZNAMOVÉ VZTAHY MEZI SLOVY	73
RŮSTOVÉ MYŠLENÍ, PRÁCE S CHYBOU	12	VRSTVY SLOVNÍ ZÁSObY	75
EFEKTIVNÍ UČENÍ	13	OBOHACOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSObY	77
Základy efektivního učení	13	SLOVOTVORBA	78
Faktory a metody přispívající k efektivnímu učení	15	FRAZELOGIE	80
Portfolio jako mapa vašeho pokroku	16	PŘEJÍMÁNÍ SLOV Z CIZÍCH JAZYKŮ	83
ČTENÍ A POROZUMĚNÍ TEXTU	17	SLOVNÍKY	84
JAK SE ORIENTOVAT V TEXTU	19	OPAKOVÁNÍ	86
JAK VYTVOŘIT KVALITNÍ TEXT	20	5. SLOVO A JEHO TVAR	87
ZDROJE INFORMACÍ	23	OTÁZKY A CÍLE	87
DIGITÁLNÍ APLIKACE	25	TVAR SLOVA	88
ORIGINALITA A VYUŽITÍ UMĚLÉ		TŘÍDĚNÍ SLOV A SLOVNÍCH DRUHŮ	89
INTELIGENCE (AI)	26	PODSTATNÁ JMÉNA (SUBSTANTIVA)	91
OPAKOVÁNÍ	26	PŘÍDAVNÁ JMÉNA (ADJEKTIVA)	93
ÚVOD DO STUDIA	27	ZÁJMENA (PRONOMINA)	95
2. ÚVOD DO STUDIA	29	ČÍSLOVKY (NUMERALIA)	96
OTÁZKY A CÍLE	29	SLOVESA (VERBA)	98
ÚVOD DO STUDIA KOMUNIKACE		PŘÍSLOVCE (ADVERBIA)	102
KOMUNIKAČNÍ PROCES	30	PŘEDLOŽKY (PREPOZICE)	104
KOMUNIKAČNÍ SITUACE A STRATEGIE	32	SPOJKY (KONJUNKCE)	105
ÚVOD DO STUDIA STYLU		ČÁSTICE (PARTIKULE)	106
JAZYKOVÝ STYL	35	CITOSLOVCE (INTERJEKCE)	108
VÝSTAVBA JAZYKOVÉHO PROJEVU	37	OPAKOVÁNÍ	109
ÚVOD DO STUDIA JAZYKA		6. VĚTA A JEJÍ STAVBA	111
NÁRODNÍ JAZYK A JEHO ÚTVARY	38	OTÁZKY A CÍLE	111
JAZYKOVÁ KULTURA	40	STAVBA VĚTY	112
ČESKÝ JAZYK A JEHO POSTAVENÍ		VZTAHY MEZI VĚTNÝMI ČLENY	113
V SOUSTAVĚ JAZYKŮ	42	PŘÍSUDEK	114
ČEŠTINA A SLOVENŠTINA	43	PODMĚT	115
HISTORICKÝ VÝVOJ ČEŠTINY	44	SHODA PŘÍSUDKU S PODMĚTEM	116
OPAKOVÁNÍ	47	ROZVÍJEJÍCÍ VĚTNÉ ČLENY	117
JAZYK V KOMUNIKACI	49	Předmět	117
3. SLOVO A JEHO PODOBA	51	Přívlastek	118
OTÁZKY A CÍLE	51	Přísloušné určení	119
MLUVENÁ PODOBA JAZYKA	52	Doplňek	120
PSANÁ PODOBA JAZYKA	55	VĚTA JEDNODUCHÁ, POLOVĚTNÉ ÚTVARY	
Vznik a vývoj písma	55	A SOUVĚTÍ	121
Psaní i/y	57	SOUVĚTÍ SOUŘADNÉ	122
Psaní ú/ů, íc/íci	58	SOUVĚTÍ PODŘADNÉ	123
Psaní s/z/vz	59	VÝSTAVBA MLUVENÉHO A PSANÉHO	
Psaní ě/je/ně	60	PROJEVU	124
Psaní zdvojených souhlásek a souhláskových skupin ...	61	KOMUNIKAČNÍ FUNKCE VÝPOVEDI	126
Psaní zkratk, značek a spřežek	63	ODCHYLKY OD PRAVIDELNÉ VĚTNÉ STAVBY	128
		SYNTAKTICKÉ CHYBY	129

TEXT JAKO ZÁZNAM JAZYKOVÉHO PROJEVU ...	130	PREZentační dovednosti	186
HORIZONTÁLNÍ A VERTIKÁLNÍ ČLENĚNÍ TEXTU	132	Umění argumentace	188
OPAKOVÁNÍ	133	Přednáška, prezentace, diskuze a polemika	190
STYL V KOMUNIKACI	135	Projev a proslov	192
7. STYL PROSTĚDĚLOVACÍ	137	OPAKOVÁNÍ	193
OTÁZKY A CÍLE	137	11. STYL ADMINISTRATIVNÍ	195
CHARAKTERISTIKA STYLU	138	OTÁZKY A CÍLE	195
JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY	139	CHARAKTERISTIKA STYLU	196
RŮZNÉ TYPY KOMUNIKACE	140	JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY	197
KOMUNIKAČNÍ STRATEGIE A DOVEDNOSTI V BĚŽNÉM DIALOGU	141	KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI	198
EFEKTIVNÍ KOMUNIKACE	143	INZERÁT NA PRACOVNÍ POZICI	200
BĚŽNÝ DIALOG A TELEFONÁT	145	ŽIVOTOPIS	201
SPONTÁNNÍ VYPRÁVĚNÍ	147	MOTIVAČNÍ DOPIS	203
POPIS VS. CHARAKTERISTIKA	148	PRACOVNÍ POHOVOR	204
OZNÁMENÍ, ZPRÁVA A POZVÁNKA	149	REKLAMACE ZBOŽÍ	206
OSOBNÍ DOPIS A E-MAIL	151	FORMÁLNÍ DOPIS	208
KOMUNIKACE NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH	152	OPAKOVÁNÍ	209
OPAKOVÁNÍ	154	12. STYL UMĚLECKÝ	211
8. STYL PUBLICISTICKÝ	155	OTÁZKY A CÍLE	211
OTÁZKY A CÍLE	155	CHARAKTERISTIKA STYLU	212
CHARAKTERISTIKA STYLU	156	JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY	213
JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY A KOMPOZICE PUBLICISTICKÉHO TEXTU	158	KOMPOZICE UMĚLECKÉHO TEXTU	214
ČTENÁŘSKÉ A KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI V MEDIÁLNÍ KOMUNIKACI	160	REFLEXE UMĚLECKÉHO DÍLA	216
ZPRAVODAJSKÉ ŽURNALISTICKÉ TEXTY	161	ARCHETYPY A INTERTEXTUALITA	217
ANALYTICKÉ PUBLICISTICKÉ TEXTY	162	VYPRÁVĚNÍ, UMĚLECKÝ POPIS (LÍČENÍ)	219
BELETRISTICKÉ PUBLICISTICKÉ TEXTY	165	STORYTELLING	222
REKLAMNÍ TEXTY	166	SLAM POETRY	222
OPAKOVÁNÍ	168	OPAKOVÁNÍ	223
9. STYL ODBORNÝ	169	PŘÍLOHY	226
OTÁZKY A CÍLE	169	REJSTŘÍK POJMŮ	227
CHARAKTERISTIKA STYLU	170	SEZNAM POUŽITÉ A DOPORUČENÉ LITERATURY	232
JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY A POROZUMĚNÍ ODBORNÉMU TEXTU	171		
KOMPOZICE ODBORNÉHO TEXTU	173		
PRÁCE SE ZDROJI INFORMACÍ PŘI TVORBĚ ODBORNÉHO TEXTU	175		
ODBORNÝ POPIS	177		
VÝKLAD	178		
ODBORNÁ ÚVAHA A ESEJ	179		
OPAKOVÁNÍ	180		
10. STYL ŘEČNICKÝ	181		
OTÁZKY A CÍLE	181		
CHARAKTERISTIKA STYLU	182		
KOMPOZICE A JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY ŘEČNICKÉHO STYLU	183		
KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI A RÉTORIKA V ODBORNÉ A MEDIÁLNÍ KOMUNIKACI	185		

ÚVOD DO STUDIA KOMUNIKACE

KOMUNIKAČNÍ PROCES

Dokážu se orientovat v komunikačním procesu a vyhnout se tak nedorozumění v rámci komunikace.

1

A) Napište jednoduché sdělení pomocí emoji, např. *Dnes nejdu do školy, pojedou si zaplavat k vodě:*

B) Emoji sdělení předejte spolužákovi nebo spolužačce, aby jej dekoval/a. Popište výhody a nevýhody zapojení emoji do konverzace.

2

A) Přečtěte si vlákno názorů na horkovzdušnou fritézu. Označte podstatné a nepodstatné informace v uvedených recenzích a následně o svém rozhodnutí diskutujte ve třídě.

Ověřený zákazník:
přidáno 14. května 2025,
zakoupeno v [redacted]

Doporučuje produkt 100 %. Vynikající pomocník do domácnosti, rychlá a snadná příprava jídel bez zbytečného tuku.

Ověřený zákazník:
přidáno 12. února 2025,
zakoupeno v [redacted]

Doporučuje produkt 100 %. Skvělá, prostorná fritéza. Dlouho jsem vybírala podle recenzí a osobních preferencí. Myslím, že volba tohoto typu pro nás (dvoučlenná rodina), je naprosto vyhovující. Pro větší rodiny se hodí určitě fritéza o větším obsahu koše. Doporučuji dokoupit různé pomůcky. Vařím již čtvrtý pokrm a stále je fritéza cítit trochu plastem. Doufám, že brzy vyčichne.

Ověřený zákazník [redacted]:
přidáno 18. ledna 2025,
zakoupeno v [redacted]

Doporučuje produkt 100 %. Tuzemský výrobce, jednoduchá obsluha, dostatečný objem, i když jsem zkoušel jen hranolky. Zůstali jsme doma dva a je to ekonomičtější než dělat dvě porce ve velké troubě. Přišla mi nabídka od [redacted] prodloužení záruky na 3 roky za online registraci.

Ověřený zákazník:
přidáno 10. ledna 2025,
zakoupeno v [redacted]

Doporučuje produkt 100. Jednoduché ovládání, vhodné pro menší množství, lehká údržba, průzor do osvětlené nádoby.

B) Diskutujte o tom, kdo jsou autoři nebo autorky textů, proč texty vytvořili a pro koho? Byl jejich záměr naplněn?

3

Zaměřte se na uvedené zdroje A a B a diskutujte o rozdílném účinku písemného a audiovizuálního sdělení.

A Univerzita Palackého v Olomouci je jednou z největších vysokých škol a také jednou ze tří nejlépe hodnocených univerzit v Česku. A ačkoliv vzdělanost šíříme a chráníme od roku 1573, rozhodně nejsme old school. Naopak. Potvrzuje to jak moderní a špičkové zázemí pro vědu a výzkum, studium či sport, tak kvalita ubytování a stravovacích služeb nebo širší akcí, za kterými stojíme.

(www.univerzitnimesto.cz)

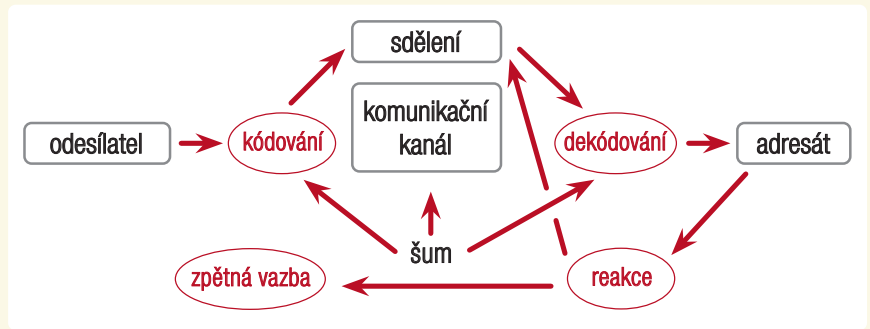
B

Komunikační proces

= proces předávání informací mezi lidmi; synonymum interakce; výměna a sdílení myšlenek, názorů, pocitů nebo informací; součást lidské existence ve všech oblastech života

Složky komunikačního procesu:

- **komunikační záměr** = cíl, kterého chce odesílatel dosáhnout (může se jednat o dosažení vlastního cíle, ale také o snahu naplnit potřeby zúčastněných)
- **téma komunikace** = o čem komunikace je
- **sdělení** = vnímatelná realizace záměru; informace, kterou odesílatel předává
- **kód sdělení** = jak je informace zašifrována; soubor znaků užívaných podle pravidel (např. jazyk = šifra)
- **komunikační kanál** = prostředek nebo způsob, kterým je sdělení přenášeno
- **komunikační prostředek** = nástroj použitý k přenosu sdělení (hlas, text, obraz)
- **kódování a dekódování** = šifrování sdělení odesílatelem a následná interpretace adresátem
- **zpětná vazba** = reakce adresáta
- **účastníci komunikace** = osoba nebo subjekt vysílající sdělení (odesílatel/vysílač), osoba přijímající sdělení (adresát/příjímač)
- **kontext** = okolnosti, které ovlivňují význam sdělení
- **efekt komunikace** = jak sdělení působí na adresáta
- **komunikační šumy** = faktory narušující komunikační proces; **mechanické**: hluk, technické poruchy; **psychologické**: nepozornost, předsudky; **sémantické**: rozdílné chápání slov (šumem může být např. neznalost dané jazykové šifry)
- **komunikát** = jazykový nebo mimojazykový projev, který nese informaci, a je tak základní složkou každé komunikační události nebo jazykové komunikace; může se jednat o text, řeč nebo jinou formu sdělení, která je výsledkem komunikační události
- **sféry komunikace** – každodenní, školní, mediální, reklamní, literární, odborná, administrativní apod.

4

Zamyslete se nad komunikáty z úlohy 3. Do tabulky popište jednotlivé složky komunikačního procesu obou komunikátů. V čem se liší a co mají naopak společné?

	materiál A / text	materiál B / audiovizuální ukázka
záměr komunikace	.....	.....
téma	.....	.....
sdělení	.....	.....
kód sdělení	.....	.....
komunikační kanál	.....	.....
komunikační prostředek	.....	.....
účastníci komunikace	.....	.....
kontext	.....	.....
efekt komunikace	.....	.....

KOMUNIKAČNÍ FUNKCE VÝPOVĚDI

Uvědomím si, jak pronést výpověď vyjadřující přesně to, co chci sdělit.

1

Do tabulky doplňte ke každému obrázku výpovědi s požadovanou komunikační funkcí. Výpovědi proneste nahlas a sledujte, jak se liší jejich intonace.

	obrázek A	obrázek B
otázka	<input type="text"/>	<input type="text"/>
zdvořilé odmítnutí	<input type="text"/>	<input type="text"/>
přání	<input type="text"/>	<input type="text"/>

2

A) V následujícím textu vyznačte výpovědi, ve kterých mluvčí něco oznamují, o něco žádají, případně si něco přejí nebo se na něco ptají.

„Prosím tě, promiň, že ruším, ale nevíš, kdy dneska máme tu schůzku?“
 „Myslím, že byla přesunuta na tři odpoledne. Je opravdu důležité, aby tam byli všichni. Tak přijď hlavně včas!“
 „Jasně. Hlavně ať není na cestě žádná kolona!“
 „Budeš tam prezentovat ten svůj nápad na úvodní vystoupení? Už jsme o tom mluvili s Markétou a ona taky byla nadšená.“
 „Kéž by k tomu byla vhodná příležitost! Ale pak mě taky všichni podpořte!“

B) V textu vyznačte jazykové prostředky, které jsou pro vyjádření těchto komunikačních funkcí využity. O svých řešeních diskutujte.

C) Rozdělte se ve třídě do tří skupin, vyberte si jednu z uvedených odrážek a na samostatný papír запиšte příklady výpovědí, které plní dané funkce. O svých řešeních diskutujte ve třídě.

- přání, doporučení a rozkaz
- ocenění, hodnocení a návrh na změnu
- popis skutečnosti a vyjádření pocitů

3

Přečtěte si následující otázky a vymyslete k nim vlastní odpovědi. Diskutujte o tom, jak se otázky liší podle způsobu odpovědi.

- a) Už jsi odpověděl na ten e-mail? →
- b) V kolik hodin se sejdem? →
- c) Co na to chceš říct? →

4

Spojte typy tázacích vět s jejich definicí a ke každé otázce napište vlastní příklad. Příklady si společně zkontrolujte.

A) Otázka nevyžaduje odpověď, v promluvě neplní tázací funkci.

př.: .....

B) Na otázku lze odpovědět ANO/NE

př.: .....

C) Na otázku je třeba odpovědět jinak než ANO/NE

př.: .....

1. otázka doplňovací

2. otázka řečnická

3. otázka zjišťovací

Odpověď:

A)

B)

C)

Výpovědní formy

- **oznamovací věta** – užívá se ke sdělování informací (oznamovací nebo podmiňovací způsob) → intonace klesavá
- **tázací věty zjišťovací a doplňovací** (dále vylučovací, rozvažovací, řečnické) – užívají se ke zjišťování nebo doplňování informací různého druhu
  - **zjišťovací otázky** → intonace stoupavá
  - **doplňovací otázky** → intonace stoupavě klesavá
  - v obou případech používáme oznamovací nebo podmiňovací způsob, častým prvkem jsou částice
- **rozkazovací věta** – užívá se k přiměnění jedince k činnosti nebo nečinnosti (rozkazovací způsob) → intonace stoupavě klesavá
- **přací věta** – užívá se ke sdělování zájmu nebo přání (oznamovací nebo podmiňovací způsob, častým prvkem jsou částice) → intonace stoupavě klesavá

5

Napište ocenění/přání/doporučení/závazek tak, aby se v textu objevilo souvětí, větný ekvivalent, řečnická otázka a zjišťovací otázka. Svě texty předneste před třídou a dbejte na správnou intonaci.

.....

.....

.....

.....

.....

Modalita

= vyjádření mluvčí/ho k obsahu výpovědi

- **voluntativní modalita** – mluvčí vyjadřuje:
  - **nutnost** (*Musíš to dokončit ještě dnes.*)
  - **možnost** (*Mohl to dokončit ještě dnes.*)
  - **záměr** (*Chtěl to dokončit ještě dnes.*)
- **jistotní modalita** – mluvčí vyjadřuje míru jistoty s obsahem výpovědi:
  - *Asi / snad / doufám, že / možná to dokončí ještě dnes.*
  - *Bezpochyby / předpokládám, že / jistě to dokončí ještě dnes.*
- **postojově hodnotící modalita** – mluvčí vyjadřuje pozitivní/negativní hodnocení obsahu:
  - *Bohudík to dokončila ještě dnes.*
  - *Bohužel to nedokončila ani dnes.*

CHARAKTERISTIKA STYLU

Rozpoznám základní rysy
prostěsdělovacího stylu.

1

A) Zamyslete se, s kolika různými lidmi jste komunikovali v posledních 2 dnech, vypište si alespoň 5 z nich.

B) Vyberte z úlohy 1A jednoho člověka, s nímž se vaše komunikace nejvýrazněji lišila od většiny ostatních. V čem byla komunikace s tímto člověkem jiná a proč?

C) Vyplňte následující tabulku na základě konverzace, která vám v poslední době utkvěla v paměti:

S kým jste konverzací vedli?
Jaký vztah k adresátovi máte?

Připravovali jste se na konverzací předem?

Jakou formu komunikace jste zvolili (mluvená/psaná...)?

O čem jste komunikovali?

Co bylo vaším cílem? Čeho jste chtěli komunikací dosáhnout?

Dosáhli jste komunikačního cíle?

2

Diskutujte ve třídě o tom, v jakých komunikačních situacích se prostěsdělovací styl uplatňuje, a na základě vypracovaných úloh (1 A–C) ho společně charakterizujte na tabuli pomocí myšlenkové mapy.

Prostěsdělovací styl

= styl hovorový; uplatňuje se hlavně v soukromé a neveřejné komunikaci (např. běžná komunikace s rodinou, přáteli, spolužáky, učiteli, kolegy)

- **cíl:** předat/získat informaci, sdělit pocit, postoj, souhlas/nesouhlas, hodnocení, pokyny apod.
- **typické rysy:** spontánnost (předem nepřipravené), přirozenost, emocionální zabarvení, blízký vztah mezi mluvčími (účastníci komunikace se většinou znají)
- **komunikace:** symetrická/asymetrická, oficiální/neoficiální, veřejná/soukromá, monologická/dialogická (kombinovaná), přímá
- **slohové postupy:** informační, popisný, vyprávěcí
- **forma:** dříve převažovala mluvená forma, dnes se stále častěji objevuje psaná podoba; v psané formě nahrazují neverbální složku emoji (např. 😊)
  - **slohové útvary psané** – osobní dopis, oznámení, zpráva, e-mail, SMS, chat, diskuze, inzerát, pozvánka, vzkaz, post, příspěvek na blogu
  - **slohové útvary mluvené** – rozhovor (*dialog*), telefonát, prostý popis, prosté vyprávění, přivítání, představení, přípitek, blahopřání, kondolence (vyjádření soustrasti), odmítnutí, omluva

3

Vraťte se k úloze 1C. Patřila by tato konverzace do prostěsdělovacího stylu? Své rozhodnutí zdůvodněte.

4

- A) Přečtěte si následující text a přepište ho do prostěsdělovacího stylu (jako by si pan Beneš ráno u kávy postěžoval kolegovi, že se pořádně nevyspal kvůli hluku před domem).
- B) Jaké prvky jste použili k vytvoření textu v prostěsdělovacím stylu? Zamyslete se také, čím se liší komunikační záměr obou verzí.

Vážené vedení města,
obracím se na Vás se stížností na rušení nočního klidu v oblasti ulice Javorová. Hluk způsobovaný hlasitou hudbou a nevhodným chováním skupiny obyvatel výrazně narušuje kvalitu života místních. Žádám o přijetí opatření k zajištění klidu v nočních hodinách.

S pozdravem
Ing. Radek Beneš

JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY

Rozpoznám a aplikuji jazykové prostředky v různých typech komunikace.

1

Napište do tabulky oslovení/pozdrav podle vztahu mezi mluvčími nebo naopak vztah určete. V jaké komunikační situaci lze tyto pozdravy použít?

Dobrý ráno

Ahoj

bratr a sestra

pacient a lékař

2

- A) Vyznačte a popište v textu jazykové i mimojazykové prostředky, které jsou podle vás typické pro prostěsdělovací styl.
- B) Objevují se v konverzaci formulace, které vám připadají zvláštní? Co byste napsali jinak a proč?
- C) Jakými prostředky psaný text nedisponuje a jak je lze v psaném textu nahradit?
- D) Jaké zvukové a mimojazykové prostředky v běžné mluvené komunikaci používáte?

Čau Adý, dáme večer to kino? 🎬 😊

No nazdárek Gábi, no klidně jakoby jo 😄 V kolik a kde teda?

NAJS! Co kdyby sme se potkaly v tý kavárně jako minule? Jen nevím čas. A na co vlastně pudem? 😊

Jo, beru. Ta kavka měla fakt vibe. Ten interiér totally slay! Co třeba Tenkrát v Hollywoodu?

Top! Jsem pro. Díky. Kouknu, v kolik to hrajou. 😊

Jazykové prostředky

- kontaktné prostředky, pozdrav a oslovení (*ahoj, čau, hele, ty, hej!, koukej!*)
- hovorová slovní zásoba (*panelák, koukat*) + hovorové tvary slov (*děkuju, hokejisti*)
- prvky obecné češtiny (*mlíko, utýct, prej, s těma malejma klukama, vokurka*), slang (*chillovat, slay*), dialekt (*šohaj, šalina*), expresivní výrazy (*huba, nečum* – negativní × *pejsek, miláček* – pozitivní)
- slova parazitická = slova s nulovým obsahem, kterými mluvčí vyplňuje svůj projev (*jakoby, jako, prostě*); hezitační (vycpávkové) zvuky = přerušují projev (*ehhh, hmmm*)
- ukazovací zájmena – odkazy na situaci, často nadbytečná (*ten, ta, to, támhle, tý*)
- jednoduchá větná stavba, větné ekvivalenty (*Pozor! Super nápad! Hrozný! Fuj!*)
- skladební chyby – např. atrakce, anakolut, zeugma, kontaminace (*Políbil a zamával své ženě.*)
- zvláštnosti ve větné stavbě – např. elipsa/výpustka, vsuvky (*Máma čte v obýváku noviny, táta taky.*)
- časté použití zkratk (*dm, idk*), neologismů (*lajkovat*), anglicismů (*selfie*)

3

Naskenujte QR kód a procvičte si jazykové prostředky prostěsdělovacího stylu.

12 STYL UMĚLECKÝ

OTÁZKY A CÍLE

Rozšíření
teorie

Na jaké otázky budu hledat odpovědi:

- Čím se umělecký styl vyznačuje a jak ho rozpoznám?
- Kde se můžu setkat s uměleckým stylem?
- Jaké jazykové prostředky využiji při tvorbě uměleckého textu?
- Jaké slohové postupy jsou spojené s uměleckým stylem?
- Jak pochopím smysl uměleckého textu?
- Jak můžu rozvíjet své kreativní myšlení?

Jak jsem na tom:

25 %	50 %	75 %	100 %
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Co se naučím:

- Vnímat umělecký text.
- Používat vhodné jazykové prostředky při tvorbě uměleckého textu.
- Psát různé texty uměleckého stylu.
- Interpretovat umělecké texty.
- Hovořit a psát o četbě.
- Užít si estetický a emocionální zážitek z literárních textů.

Jak jsem na tom:

25 %	50 %	75 %	100 %
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

CHARAKTERISTIKA STYLU

Rozpoznám základní rysy uměleckého textu.

1

A) Přečtete si následující text:

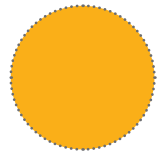
Věřím, že fantazie je silnější než vědění.
 Že mýty mají větší moc než historie.
 Že sny jsou mocnější než skutečnost.
 Že naděje vždy zvítězí nad zkušeností.
 Že smích je jediným lékem na zármutek.
 A věřím, že láska je silnější než smrt.

(R. Fulghum, *Všechno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské školce*)

B) Zamyslete se nad textem a do žlutého kolečka napište číslo své odpovědi:

- 1) Nic mě k tomu nenapadá ani to se mnou nic nedělá.
- 2) Probudilo to ve mně emoce, ale nedokážu je vyjádřit slovy.
- 3) Myslím, že tomu rozumím. Své myšlenky dokážu i vyjádřit slovy:

.....

.....

.....

2

Načtete si QR kód a přečtete si texty A a B. Diskutujte o tom, v čem se texty liší. Kde se s podobnými texty setkáváte? Soustřeďte se na jazyk, autorský záměr, působení na čtenářstvo apod.

Umělecký styl

= styl uplatňující se především v uměleckých textech (např. v próze, poezii, dramatu)

- **cíl:** nejen sdělit informace, ale především vyvolat estetický zážitek (např. originalitou, působením na emoce), podnítit představivost a přimět čtenářstvo nebo posluchačstvo k hlubšímu zamyšlení
- **typické rysy:** důraz na práci s jazykem, promyšlenost formy (jazyka a kompozice) a obsahu (tématu); subjektivita (spojení s názory, pocity a zážitky autora/autorky); vyžaduje od čtenářstva soustředění, zapojení fantazie; intertextualita; poukázání na základní otázky lidské existence, hodnoty a vztahy
- **slohové postupy:** vyprávěcí, popisný, úvahový
- **forma:** psaná i mluvená
- **literární druhy:**
  - a) **hledisko jazykové formy**
    - **poezie** – text členěný do veršů
    - **próza** – text členěný do vět a odstavců (bez veršů či replik)
    - **drama** – text tvořený replikami (promluvami) postav a scénickými poznámkami
  - b) **hledisko poetiky a estetiky**
    - **lyrika** – zachycení pocitů, nálad a dojmů (např. lyrická poezie, píseň, sonet, aforismus)
    - **epika** – zachycení dějové linky (např. román, povídka, pohádka, epická poezie)
    - **drama** – divadelní hra, zachycení příběhu pomocí monologů a dialogů postav a jejich jednání (tragédie, komedie)
- **literární žánry:** **lyrické** (např. píseň, sonet, elegie, óda), **epické** (např. povídka, román, bajka, legenda), **dramatické** (např. tragédie, komedie) a **lyricko-epické** (např. balada, romance)
- **slohové útvary:** vyprávění, umělecký popis (líčení), umělecká charakteristika aj.
- **slohové útvary a žánry reflektující literární umělecká díla:** anotace, kritika, polemika, recenze
- některé slohové útvary a žánry se vyskytují na **pomezí funkčních stylů**, např. esej, fejeton, cestopis

3

A) Přečtěte si ukázkou a charakterizujte ji.

Při jízdě do hotelu jsme viděli skupinky jakýchsi maškar. Benda nám vysvětlil, že jsou to Mikuláši, andělé a čerti, kteří nosí hodným dětem dárky a nehodné berou (čerti) do pekla. Je to český národní zvyk. Matka byla jako u vytržení a při spatření každé skupinky volala šerti. Chtěla, aby nás Benda zavezl do obchodu s kostýmy. Už beztoho podrážděný otec se jí jízlivě zeptal, jestli první kroky v Čechách míní dělat na kopytech.

(E. Boček, *Poslední aristokratka*)

B) Vyplňte následující tabulku:

Slohový postup:

Literární druh:

Určete, o jaký literární žánr by se mohlo jednat:

C) Představte si, co jednotlivé postavy v dané situaci říkaly a jak reagovaly, a do sešitu přepište ukázkou do podoby dramatu.

JAZYKOVÉ PROSTŘEDKY

Naučím se využívat jazykové prostředky k aktualizaci sdělení.

1

A) Přečtěte si následující ukázkou a zkuste vlastními slovy popsat, v čem spočívá jazyková hra básníka.

Pachatel je ten, kdo páchá,
ten, kdo máchá, je Mácha,
kdo rád datle, to je datel,
kdo spisuje, spisovatel,
dříč je zas, kdo něco dere,
vydavatel ten, kdo bere.

(převzato z učebnice *Teorie literatury netradičně*, uveden autor J. Kainar)

B) Vymyslete a přidejte k básni další dva verše:

2

A) Napište ke každé ukázce 3 přídavná jména, která vystihují jazyk daného úryvku:

1 Byl to kout v dobrém hansovním městě Hammeln, kout tichý a opuštěný, skoro jako by města nebylo. Těžké vozy nehrčely tudy s náklady zboží; nehlučely tu trhy a nejezdili zde jezdci v bohaté zbroji. Ani procesí tudy nechodila. Pouze hlas zvonu zněl sem z chrámu svatě Trojice v Hammeln, hlas vážný a zádumčivý, ale z těch hlasů, kterým, poněvadž jsme je často slyšeli, zapomínáme naslouchati.

---

3 Francin zapaloval v kanceláři dvě bachraté lampy s kulatými knoty, dvě lampy neustále brblající jako dvě domovnice, lampy, které stály na krajích ohromného stolu, lampy, které vydávaly teplo jako kamínka, lampy, které s ohromným apetytem mlsaly petrolej. Zelená stínítka těch baculatých lamp skoro podle pravítka odřezávala prostor světla a stínu tak, že když jsem se dívala oknem do kanceláře, Francin byl vždycky rozstříhaný na Francina politého vitriolem a na Francina, kterého pohltilo přítmí.

---

2 Obdivujou tmavý kožíšek s dlouhými varhánkami vzadu, řáskou zelenou mezulánku, lemovanou širokou pentlí; líbí se jim červený květovaný šátek, jež babička na placku vázaný má pod bílou plachetkou; posedují na zem, aby dobře prohlédnout mohly červený cvikel na bílých punčochách a černé pantoflíčky.

---

4 „Nikdy jsem o žádným Kawašitovi neslyšel. Táhle o něm nic nepíšou?“

„Téměř nic.“

Klíma nevěřičně nakloní hlavu, dojde k polici a vytáhne z ní slovník od Kódanši z roku 2003.

„No jo. Fakt skoro nic. Jenom že se narodil v Kawagoe a napsal tyhle Milence a pak nějaký Otřesený vzpomínky.“

Klíma položí otevřené slovník na stůl.

„Vždycky jsem si myslel, že tenhle slovník je fakt podrobnější,“ zamračí se a poškrabe se na hlavě.

B) Seřadte úryvky na základě jazyka podle doby, kdy pravděpodobně vznikly. Uveďte důvody vašeho řešení a diskutujte o tom ve třídě.
